

Executive summary

KOPSAVILKUMS

Divpadsmit rādītāji no vairāk nekā 100 šajā ziņojumā iekļautajiem rādītājiem ir definēti kā pamatrādītāji. Tie ir rādītāji, ar kuru palīdzību paredzēts sniegt vispārīgu priekšstatu par to, vai ES ir progresējusi virzībā uz ilgtspējīgu attīstību, ņemot vērā ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (ES IAS) definētos mērķus. Izmantojot šos rādītājus, veikts novērtējums par virzību kopš 2000. gada, kurš, kā parādīts turpmākajā tabulā, liecina par dažādiem rezultātiem.

0.1. tabula. IAS pamatrādītāju pārmaiņu novērtējums (ES 27 valstis, no 2000. gada) ⁽¹⁾

IAR tēma	Pamatrādītājs	ES 27 valstu pārmaiņu novērtējums
Sociāli ekonomiskā attīstība	Reālais IKP uz vienu iedzīvotāju	
Ilgspējīgs patēriņš un ražošana	Resursu produktivitāte	
Sociālā integrācija	Nabadzības vai sociālās atstumtības riska apdraudēti cilvēki (*)	
Demogrāfiskās pārmaiņas	Vecāka gadagājuma iedzīvotāju nodarbinātības līmenis ⁽²⁾	
Sabiedrības veselība	Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums (**)	
Klimata pārmaiņas un enerģija	Siltumnīcefekta gāzu emisijas	
	Atjaunojamo energoresursu īpatsvars energoresursu bruto gala patēriņā (**)	
	Primāro energoresursu patēriņš	
Ilgspējīgs transports	Energoresursu patēriņš transporta nozarē attiecībā pret IKP	
Dabas resursi	Putnu izplatības un apdzīvotības indekss	
	Tādu zivju nozveja, kuru resursi nesasniedz drošas bioloģiskās robežas	
Globālās partnerattiecības	Oficiālā attīstības palīdzība (**)	
Laba pārvaldība	[Nav pamatrādītāja]	:

(*) No 2008. gada. (**) No 2004. gada.

Papildinot IAS pamatrādītāju analīzi, turpmākajā tekstā sniegts detalizētāks novērtējums par galvenajām tendencēm, kas novērotas kopš 2000. gada.

⁽¹⁾ Ievadā izskaidrota novērtēšanas metode un simbolu (laika apstākļu simbolu) nozīme.

⁽²⁾ Metodoloģijas pārmaiņu dēļ rādītāja novērtējums nav salīdzināms ar iepriekšējiem uzraudzības ziņojuma izlaidumiem. Sīkāku informāciju var iegūt šā ziņojuma nodaļā par demogrāfiskajām pārmaiņām.

Vai ES virzās uz ilgtspējīgu attīstību?

Galvenās sociāli ekonomiskās attīstības tendences

Reālais IKP uz vienu iedzīvotāju — mērenas atlabšanas pazīmes?

- No 2000. līdz 2012. gadam **reālais IKP uz vienu iedzīvotāju** ES palielinājās vidēji par 0,9 % gadā. 1995.–2007. gadā, pirms sākās ekonomikas krīze, ES pastāvīgi, proti, vidēji par 2,4 % gadā, auga IKP uz vienu iedzīvotāju.
- 2008. gadā finanšu un ekonomikas krīze apstādināja reālās ekonomikas izaugsmi, un 2009. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju saruka par 4,8 % (salīdzinājumā ar 2008. gadu). Strauji ieviešot fiskālus stimulus un citus politikas pasākumus valstu un ES līmenī, tika novērstas negatīvākās krīzes sekas un 2010. un 2011. gadā stabilizēts IKP uz vienu iedzīvotāju.
- Ņemot vērā to, ka ekonomika atlaba lēni, 2012. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu reālais IKP uz vienu iedzīvotāju atkal saruka par 0,6 %.

Recesija joprojām negatīvi ietekmē ieguldījumu vidi ES

- Sekojot ekonomikas ciklam, 2003.–2007. gadā mēreni palielinājās **ieguldījumi** attiecībā pret IKP. Finanšu tirgus satricinājumu un ekonomikas krīzes laikā mājsaimniecību un uzņēmumu konfidence samazinājās, tāpēc ieguldījumi sāka strauji kristies. Straujo ieguldījumu kritumu līdz desmitgades zemākajai atzīmei (apmēram 19 %) laikposmā no 2009. līdz 2011. gadam galvenokārt izraisīja uzņēmējdarbības sektora samazinājumi.
- No 2000. līdz 2012. gadam **mājsaimniecību ietaupījumu līmenis** ES sekoja ekonomiskā cikla attīstībai. Lai gan ekonomikas augšupejas posmā no 2003. līdz 2007. gadam mājsaimniecības samazināja ietaupījumus, pēc krīzes šī tendence mainījās ekonomikas lejupslīdes un lielākas tirgus nedrošības dēļ. Neraugoties uz to, ka bija novērojamas tikai dažas ekonomikas atlabšanas pazīmes, mājsaimniecību ietaupījumu līmenis atkal sāka pazemināties pēc 2009. gada.

Vai ES ekonomika ir kļuvusi konkurētspējīgāka un inovatīvāka?

- Pastāvīgo **darba ražīguma** pieaugumu laikposmā no 2000. līdz 2007. gadam apstādināja saimnieciskās darbības samazināšanās 2008. un 2009. gadā. Lai gan 2010. gadā palielinājās un turpināja pieaugt nākamajos gados, ilgtermiņa uzlabojumi būs atkarīgi no turpmākajiem darba tirgus pielāgojumiem. Tās var būt pārmaiņas darba ņēmēju plūsmās starp valstīm, sektoriem un reģioniem vai atalgojuma pārmaiņas, ievērojot atšķirīgus darba tirgus apstākļus.
- Laikposmā no 2000. līdz 2007. gadam kopējie **izdevumi pētniecībai un izstrādei** attiecībā pret IKP saglabājās diezgan stabili — 1,85 % apmērā. Šis rādītājs bija noturīgs pret ekonomikas krīzes īstermiņa sekām. Tas pat nedaudz palielinājās 2008. un 2009. gadā, līdz nākamajos divos gados nostabilizējās 2 % apmērā. Tas galvenokārt bija saistīts ar valdības centieniem atbalstīt ekonomisko izaugsmi, palielinot izdevumus pētniecībai un izstrādei.
- **Energointensitāte** ES pastāvīgi samazinājās no 2003. līdz 2009. gadam, bet pēc tam kāpa 2010. gadā un strauji samazinājās 2011. gadā. Pozitīvā tendence bija vērojama laikā, kad bija notikusi bruto iekšzemes energoresursu patēriņa pilnīga atsaiste no ekonomiskās izaugsmes.

Darba tirgū joprojām maz pozitīvu pārmaiņu

- ES nodarbinātības līmenis palielinājās no 66,6 % 2000. gadā līdz 70,3 % 2008. gadā. Pieaugums apstājās 2009. gadā, jo ekonomikas recesija paildināja

darba tirgus stagnāciju, un līdz 2012. gadam nodarbinātības līmenis saglabājās aptuveni 68,5 % apmērā. Tas neļāva ES sasniegt stratēģijā “Eiropa 2020” paredzēto mērķi — 75 %.

- Laikposmā no 2000. līdz 2007. gadam **reģionālās atšķirības nodarbinātības jomā** ES tika samazinātas par 2,1 procentpunktiem. Progresu neitralizēja ekonomikas krīze, kuras rezultātā nodarbinātībā atkal pakāpeniski izpaudās reģionālās atšķirības un rādītājs atgriezās 2000. gada līmenī (13,3 % 2012. gadā). Pozitīvi jāvērtē tas, ka dzimumu atšķirības reģionālajā nodarbinātībā tika samazinātas līdz desmitgades zemākajam līmenim — 5,6 procentpunktiem.
- Kopumā laikposmā no 2001. līdz 2004. gadam ir palielinājies **kopējais bezdarba līmenis** ES. Turpmākajos četros gados (no 2005. līdz 2008. gadam) bezdarba līmenis pastāvīgi samazinājās, 2008. gadā nokrītot līdz zemākajai atzīmei (7,1 %). Šiem uzlabojumiem sekoja straujš kāpums, un 2012. gadā ES bezdarba līmenis sasniedza rekordaugstu atzīmi, proti, 10,5 %.

Galvenās ilgtspējīga patēriņa un ražošanas tendences

Pilnīga materiālu patēriņa atsaiste no ekonomiskās izaugsmes

- ES 2011. gadā spēja radīt ekonomisko vērtību EUR 1,60 uz katru patērētā materiāla kilogramu. Tas bija ievērojams **resursu produktivitātes** uzlabojums kopš 2000. gada, kad, izmantojot to pašu resursu apjomu, tika radīts tikai EUR 1,34 uz kilogramu.
- Šis efektivitātes pieaugums skaidrojams ar to, ka IKP izaugsme bija straujāka nekā **iekšzemes materiālu patēriņš** (IMP), jo īpaši pirms sākās ekonomikas krīze. Kopš 2007. gada ES resursu izmantošana strauji samazinājās, IMP nokrītot līdz līmenim, kas bija vēl zemāks nekā pirms desmit gadiem. Tomēr ekonomikas atlabšana liecina par pretēju tendenci 2011. gadā.
- Šīs dažādās tendences — IKP izaugsme līdztekus IMP kritumam — nozīmē, ka laikposmā no 2000. līdz 2011. gadam ES ir notikusi pilnīga ekonomikas izaugsmes atsaiste no resursu izmantošanas. Tomēr nav skaidrs, vai faktiski ir mainījušies resursu izmantošanas modeļi vai tikai izpaudusies ekonomikas krīzes ietekme uz resursietilpīgām nozarēm, piemēram, būvniecību.

Atkritumu apstrādes un piesārņotāju emisiju uzlabojumi

- Kopš 2000. gada ES ir ievērojami uzlabojušies **atkritumu apstrādes** paņēmieni. Atkritumu apglabāšana poligonā, proti, metode, kas ir videi viskaitīgākā, pakāpeniski ir aizstāta ar sadedzināšanu un lielākā mērā — ar otrreizējo pārstrādi un kompostēšanu. 2011. gadā aptuveni 40 % sadzīves atkritumu tika pārstrādāti vai kompostēti.
- ES ir vērojamas lielas atšķirības atkritumu apstrādes jomā. 2011. gadā apglabāšana poligonā bija galvenais atkritumu iznīcināšanas veids Bulgārijā, Horvātijā un Rumānijā (vairāk nekā 90 %), savukārt Vācijā, Nīderlandē un Zviedrijā šī daļa bija mazāka par 1 %.
- Līdzīgi uzlabojumi bija vērojami ar paskābinošo vielu un ozona prekursoru **emisijām gaisā**. Pastāvīgais kritums kopš 1990. gada ES-27 valstīs ir ļāvis līdz 2011. gadam sasniegt emisiju samazināšanas mērķus attiecībā uz sēra oksīdiem (SO_x) un nemetāna gaistošajiem organiskajiem savienojumiem (NMVOC). Tomēr 12 dalībvalstis ziņoja par emisijām, kas pārsniedz valstī maksimāli pieļaujamo daudzumu (vismaz attiecībā uz vienu no četriem piesārņotājiem).

Nav vērojama viennozīmīga tendence izmantot ilgtspējīgākus patēriņa modeļus

- Kopš 1990. gada gandrīz nepārtraukti ir pieaudzis **mājsaimniecību elektroenerģijas patēriņš**. Šo tendenci galvenokārt noteica mājsaimniecību skaita kāpums un patēriņa ieradumu pārmaiņas, kas pārsniedz elektronisko ierīču efektivitātes uzlabojumus. Šo fenomenu sauc par “bumeranga efektu”. Pretēji citiem patēriņa rādītājiem šajā ziņojumā, izrādījās, ka mājsaimniecību elektroenerģijas patēriņu gandrīz nav ietekmējusi ekonomikas krīze, un 2011. gads bija pirmais gads kopš 1990. gada, kad elektroenerģijas patēriņš bija krasi samazinājies.
- Līdzīgi kopš 1990. gada bija pieaudzis **energoresursu gala patēriņš ES**. Tomēr 2005. gadā iezīmējās pagrieziena punkts, un energoresursu patēriņš stabilizējās un pēc tam turpmākajos gados — samazinājās. ES ekonomikas lejupslīde 2009. un 2011. gadā veicināja kritumu, un energoresursu gala patēriņš 2011. gadā samazinājās līdz līmenim, kāds bija līdz 2000. gadam.
- Mājsaimniecību elektroenerģijas patēriņam un energoresursu gala patēriņam bija vērojamas atšķirīgas tendences, īpaši kopš 2005. gada, tāpēc nevar noteikt, vai ES patēriņa modeļi ir kļuvuši ilgtspējīgāki.

Videi nekaitīgāki ražošanas modeļi

- Turpretī ražošanas modeļi ES pēdējos gados ir uzlabojušies. Kopš 2003. gada ir palielinājies to organizāciju skaits, kuras ieviesušas sertificētu vides pārvaldības sistēmu atbilstoši **Vides pārvaldības un audita shēmai (EMAS)**. 2013. gadā EMAS popularitāte — izteikta kā EMAS sarakstā reģistrētu organizāciju skaits uz vienu miljonu iedzīvotāju — īpaši liela bija Kiprā, Austrijā, Igaunijā, Itālijā, Vācijā un Dānijā.
- Kā liecina **bioloģiskās lauksaimniecības** tirgus daļas kāpums, tāpat arī lauksaimniecības prakse kopš 2005. gada ES ir kļuvusi aizvien ilgtspējīgāka. Šī dinamiskā attīstība atspoguļojas arī pieaugošajā bioloģisko produktu noietā ES pārtikas tirgū.

Sociālās integrācijas galvenās tendences

Kopš 2008. gada ir pieaudzis to cilvēku skaits, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība

- No 2008. līdz 2012. gadam to **cilvēku skaits, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība**, ir palielinājies par 8,7 miljoniem, proti, no 115,7 miljoniem līdz 124,4 miljoniem. No 2005. līdz 2009. gadam šis skaitlis samazinājās. Tomēr, sākoties ekonomikas krīzei, tas atkal sāka pieaugt.
- 124,4 miljoni iedzīvotāju, kurus apdraudēja nabadzība un sociālā atstumtība ES 2012. gadā, ir 25 % no kopējā iedzīvotāju skaita. Tas nozīmē, ka viena ceturtdaļa ES iedzīvotāju bija pieredzējusi vismaz vienu nabadzības izpausmes veidu, uz kuru attiecas tēmas pamatrādītājs, proti, tā ir monetārā nabadzība, nopietna materiālā nenodrošinātība un darba iespēju trūkums. Pašreizējais nabadzības un sociālās atstumtības līmenis apdraud stratēģijas “Eiropa 2020” mērķa sasniegšanu attiecībā uz nabadzības mazināšanu, kuru īstenojot paredzēts līdz 2020. gadam palīdzēt vismaz 20 miljoniem cilvēku novērst nabadzības un sociālās atstumtības risku.

Palielinās monetārā nabadzība un pasliktinās dzīves apstākļi

- **Nabadzības apdraudēto iedzīvotāju skaits pēc sociālajiem pabalstiem** pieauga no 80,7 miljoniem 2008. gadā līdz 85,3 miljoniem 2012. gadā. Pretstatā pamatrādītājam kopš 2005. gada šis rādītājs gandrīz nepārtraukti (pat pirms ekonomikas krīzes) ir palielinājies (lielākais kāpums bija pēc 2009. gada). Monetārā nabadzība ir visvairāk izplatītais nabadzības veids ES, kas 2012. gadā skāra 17,1 % no kopējā iedzīvotāju skaita ES.
- To cilvēku skaits, kurus skar **nopietna materiālā nenodrošinātība**, būtiski pieauga no 2008 līdz 2012. gadam (no 41,4 miljoniem līdz 51,0 miljoniem). Tomēr šī tendence nebija pastāvīga, un 2009. gadā iezīmējās svarīgs pagrieziena punkts. Lai gan to cilvēku skaits, kurus skar nopietna materiālā nenodrošinātība, no 2005. līdz 2009. gadam būtiski samazinājās (par gandrīz 12 miljoniem), kopš tā laika tas atkal ir pieaudzis par 11,2 miljoniem un 2012. gadā bija skarti 10,3 % ES iedzīvotāju.
- No 2005. līdz 2012. gadam **ienākumu nevienlīdzība** gandrīz nav mainījusies. 2012. gadā bagātākie 20 % no kopējā iedzīvotāju skaita ES nopelnīja vairāk nekā 38 % no ekvivalentajiem ienākumiem valstī un tādējādi apmēram piecas reizes vairāk nekā nabadzīgākie 20 %, kuri veidoja tikai nedaudz mazāk kā 8 % daļu.

Nav vērojama viennozīmīga tendence izveidot ilgtspējīgāku darba tirgu

- No 2008. līdz 2012. gadam no 34,3 miljoniem līdz 36,9 miljoniem palielinājās to cilvēku skaits, kuri dzīvo mājsaimniecībās ar **ļoti zemu darba intensitāti**. Līdzīgi citiem ar nabadzību saistītiem rādītājiem no 2006. līdz 2009. gadam šis rādītājs samazinājās, bet pēc tam atkal kāpa vienlaikus ar pieaugošo bezdarba līmeni, līdz laikposmā no 2011. līdz 2012. gadam samazinājās par 4,1 %. Ekonomiskā pasivitāte ievērojami palielina nabadzības risku. 2012. gadā 9,8 % ES iedzīvotāju vecumā no 0 līdz 59 gadiem dzīvoja mājsaimniecībās ar ļoti zemu darba intensitāti.
- No 2004. līdz 2008. gadam ES **ilgtermiņa bezdarba līmenim** bija tendence samazināties. Tomēr kopš 2008. gada līmenis atkal ir palielinājies, 2012. gadā sasniedzot vēsturiski augstāko atzīmi — 4,6 %.
- No 2006. līdz 2011. gadam būtiski samazinājās **sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirība**. Neraugoties uz šo labvēlīgo tendenci, stundas bruto izpeļņa sievietēm 2011. gadā joprojām bija par 16,2 % zemāka nekā vīriešiem.

Izglītības uzlabojumi

- Kopš 2003. gada ir nepārtraukti samazinājies to **jauniešu īpatsvars, kas priekšlaicīgi pārtrauc izglītību un apmācību**, 2012. gadā nokrītot līdz 12,8 %. Ja jaunākās tendences saglabāsies, šķiet, tiks sasniegts mērķis līdz 2020. gadam samazināt priekšlaicīgi skolu pametušo jauniešu skaitu līdz mazāk nekā 10 %.
- Kopš 2000. gada pastāvīgi palielinājās to iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 30 līdz 34 gadiem, kuri ir **ieguvuši augstāko izglītību**. Tendence liecina, ka tiks sasniegts stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētais mērķis līdz 2020. gadam palielināt šo rādītāju vismaz līdz 40 %.
- Kopš 2000. gada ir būtiski samazinājies to **pieaugušo īpatsvars, kuriem ir zems izglītības līmenis**. Tendence izpaužas visās vecuma grupās.
- No 2003. līdz 2012. gadam palielinājās līdzdalība **mūžizglītībā**; tomēr šis palielinājums galvenokārt bija vērojams no 2003. līdz 2005. gadam, un kopš tā laika līdzdalība mūžizglītībā vairs nav progresējusi. Ziemeļvalstis panākušas augstāko līdzdalības līmeni, savukārt Bulgārija, Grieķija un Rumānija ir

Kopsavilkums

reģistrējušas mazu pieaugumu vai arī tām vispār nav izdevies palielināt zemo līdzdalības līmeni.

Galvenās demogrāfisko pārmaiņu tendences

Vecāka gadagājuma iedzīvotāju nodarbinātības līmeni nav ietekmējusi ekonomikas krīze

- 2012. gadā bija nodarbināti 48,9 % **vecāka gadagājuma iedzīvotāju**. Kopš 2000. gada **nodarbinātības līmenis** pastāvīgi nedaudz pieauga. Vecāka gadagājuma iedzīvotāju nodarbinātības kāpums ir stabila tendence, kas, šķiet, ir noturīga pret ekonomikas krīzi. Joprojām nav sasniegts mērķis par 50 % nodarbinātību, kā paredzēts Lisabonas stratēģijā (spēkā pirms stratēģijas “Eiropa 2020”) un kas bija jāsasniedz 2010. gadā.
- Laikposmā no 2000. līdz 2012. gadam redzama atšķirību mazināšanās vecāka gadagājuma iedzīvotāju grupā starp sievietes un vīriešu nodarbinātību. Lai gan sievietes nodarbinātības līmenis joprojām bija zemāks par vīriešu nodarbinātības līmeni, kopš 2000. gada pieaugums viennozīmīgi bija lielāks sievietēm — 14,4 procentpunkti, salīdzinot ar 9,3 procentpunktiem vīriešiem.

iedzīvotāju struktūras tendences liecina par demogrāfiskām problēmām

- 2011. gadā **paredzamais mūža ilgums 65 gadu vecumā** ES bija 21,3 gadi sievietēm un 17,2 gadi — vīriešiem. Kopš 2002. gada pastāvīgi ir pieaudzis paredzamo mūža gadu skaits abiem dzimumiem, un vīriešu un sievietes paredzamo mūža gadu skaita atšķirība ir samazinājusies. Gada pieaugums 2011. gadā sievietēm bija zem 1 %, tāpēc nav skaidrs, vai pieaugums turpināsies nākotnē.
- 2011. gadā ES **dzimstības koeficients** bija 1,57 bērni uz vienu sievieti. Tas liecina par pieaugumu par 8 % kopš 2002. gada. Tomēr pēc stabilizācijas perioda (1,6 bērni) 2011. gadā jaundzimušo vidējais skaits nedaudz samazinājās.
- Papildus nesējam dzimstības koeficienta kritumam, ES 2011. gadā samazinājās **neto migrācijas līmenis**. Šīs abas lejupslīdes tendences varētu izraisīt demogrāfisko pārmaiņu paātrinājumu, palielinoties vecāku cilvēku īpatsvaram Eiropas valstīs.
- **Vecāku cilvēku attiecība pret iedzīvotājiem darbības vecumā** ES pastāvīgi palielinājās, līdz 2012. gadā sasniedza 25,8 %. Nesēn sagatavotās prognozes paredz pastāvīgu pieaugumu nākotnē līdz 2050. gadam un pēc tam — stabilizāciju 55 % apmērā.

Pensionāru ienākumu līmenis nav būtiski uzlabojies

- 2012. gadā **pensionāru vidējais ienākumu līmenis** ES bija 56 % no strādājošo iedzīvotāju (piecdesmitgadnieku) izpeļņas. Saglabājot zināmu stabilitāti, proti, svārstoties ap 50 %, aizstājkoeficients kopš 2010. gada ir nedaudz palielinājies.
- ES dalībvalstīs vecāku cilvēku pensiju ienākumu līmenis attiecībā pret to cilvēku izpeļņas līmeni, kuri bija vecumā no 50 līdz 59 gadiem, svārstījās no 39 % Kiprā līdz 79 % Luksemburgā. No 2005. līdz 2012. gadam atšķirības starp dalībvalstīm nedaudz pieauga.

Valsts finanšu stāvoklis ES joprojām problemātisks

- Kopš ekonomikas krīzes sākuma 2007. gadā ir ievērojami pieaudzis **valsts parāds** ES. Pēc tam, kad tas bija samazinājies zem Māstrihtas līgumā noteiktā atsaucis līmeņa (60 %) 2007. gadā (līdz 59 %), turpmākajos gados tas ievērojami palielinājās, 2012. gadā sasniedzot 85,3 % no IKP. Valsts parāda līmenis ES ievērojami svārstās, proti, robežās no 10,1 % no IKP Igaunijā līdz 156,9 % Grieķijā.
- Viens no valsts izdevumu faktoriem ir valsts maksāto pensiju izmaksas. Daudzas dalībvalstis reformēja pensiju sistēmas, lai noteiktu lielāku iedzīvotāju **darba mūža ilgumu**. No 2000. līdz 2011. gadam darba mūža ilgums ES palielinājās vidēji par 1,8 gadiem. 2011. gadā vīrieši dzīves laikā strādāja vidēji 37,4 gadus, savukārt sievietes — 31,9 gadus.

Galvenās sabiedrības veselības tendences

Paredzamā mūža ilguma uzlabojumi nenozīmē ilgāku mūžu ar labu veselību

- No 2004. līdz 2011. gadam **jaundzimušo paredzamais mūža ilgums** gan sievietēm, gan vīriešiem ir nedaudz pieaudzis, turklāt gada pieauguma rādītājs ir bijis 0,4 % vīriešiem un 0,3 % sievietēm. Turpretim **jaundzimušo paredzamais veselīga mūža ilgums** sievietēm nav uzlabojies un vīriešiem — tikai nedaudz.
- Augstāki paredzamā mūža ilguma pieauguma rādītāji un zemāki paredzamā veselīga mūža ilguma pieauguma rādītāji nozīmē, ka vidēji cilvēki nenodzīvo mūžu ar labu veselību, bet tiem ir kādā invaliditāte vai slimība.

Veselības rādītāju uzlabojumi mazinājušies, sākoties ekonomikas krīzei, un joprojām ir vērojama nevienlīdzība veselības pakalpojumu saņemšanā

- No 2000. līdz 2009. gadam **mirstības koeficients hronisku slimību dēļ** ES samazinājās no 142 līdz 116 uz 100 000 cilvēkiem vecumā līdz 65 gadiem. Attiecībā uz vīriešiem, kuri patlaban drīzāk mirtu hroniskas slimības dēļ, bija vērojams lielāks samazinājums (2,4 %) nekā sievietēm (1,9 %), liecinot par dzimumu konvergenci attiecībā uz mirstības rādītājiem. Neraugoties uz uzlabojumiem, kas skar mirstības koeficientu hronisku slimību dēļ, mirstība hronisku slimību dēļ attiecībā pret visu mirušo skaitu saglabājās nemainīga. Tas liecina, ka samazinājums, kas skar mirstības koeficientu hronisku slimību dēļ, galvenokārt varētu būt izskaidrojams ar vispārēju mirstības mazināšanos.
- No 2000. gada līdz 2010. gadam vidēji par 1,4 % ir samazinājies **pašnāvību skaits**. Tomēr šī tendence nav bijusi pastāvīga. Laikposmā no 2000. līdz 2007. gadam vidējais gada samazinājums bija daudz lielāks (2,5 %). Tomēr pašnāvību skaits ievērojami pieauga 2008. gadā (par 2 %) un 2009. gadā (vēl par 3 %), savukārt atkal samazinājās 2010. gadā. Lielāko daļu pašnāvību kopš 2007. gada ir izdarījuši vīrieši, un, iespējams, šādi atspoguļojas ekonomikas krīzes ietekme uz bezdarbu.
- Ekonomiskie šķēršļi ierobežo **piekļuvi veselības aprūpei**. Pēc krituma laikposmā no 2005. līdz 2009. gadam to iedzīvotāju īpatsvars, kuri uzskatīja, ka nevar atļauties medicīnisko aprūpi, 2009. gadā atkal sāka palielināties, 2011. gadā sasniedzot 2,3 %. Skatot šo tendences pārmaiņu ekonomikas krīzes un iesakņojušās ienākumu nevienlīdzības kontekstā attiecībā uz piekļuvi veselības aprūpei, redzams, ka ekonomiskie ierobežojumi mazināja piekļuvi

Kopsavilkums

medicīniskajai aprūpei.

Nekādi vai nepietiekami veselību ietekmējošo faktoru, piemēram, bīstamu ķīmisko vielu ražošanas un gaisa piesārņojuma iedarbības, uzlabojumi

- **Bīstamu ķīmisko vielu ražošana** ES nedaudz palielinājās no 2002. līdz 2007. gadam, bet 2008. un 2009. gadā ievērojami samazinājās ekonomikas krīzes dēļ. Pēc diviem gadiem (2011. gadā), kad Eiropas tirgus bija atlabis, ražošana atjaunojās iepriekšējā augstajā līmenī. Tāpēc pagaidu samazinājums izskaidrojams ar ekonomikas stagnāciju, kuras rezultātā ekonomikas krīzes laikā samazinājās rūpnieciskā ražošana.
- No 2000. līdz 2011. gadam **gaisa piesārņojuma (daļiņu) iedarbība** pilsētās samazinājās par 1 mikrogramu uz kubikmetru, 2011. gadā nokrītot līdz 27 mikrogramiem uz kubikmetru. Tomēr, ņemot vērā būtiskās atšķirības salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, ir grūti noteikt skaidru tendenci. Netika sasniegts 2010. gada mērķis samazināt emisijas līdz 20 mikrogramiem. 2010. gadā daļiņu emisija bija 26 mikrogrami uz kubikmetru, kas pārsniedz mērķa vērtību par 6 mikrogramiem.
- No 2000. gada līdz 2011. gadam kopējā **gaisa piesārņojuma (ozona) iedarbība** pilsētās pieauga vidēji par 1,7 % gadā. Tomēr attīstība bija nestabila laika apstākļu iedarbības dēļ uz ozona koncentrāciju, kā arī lielo atšķirību dēļ starp valstīm.

Galvenās klimata pārmaiņu un energoresursu tendences

ES siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinās, savukārt temperatūra pasaulē paaugstinās

- **ES siltumnīcefekta gāzu emisijas** kopš 1990. gada ir ievērojami samazinājušās. Lielākais kritums notika pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā un no 2007. līdz 2011. gadam. Stratēģijas “Eiropa 2020” mērķis — līdz 2020. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni — viennozīmīgi ir sasniegts.
- Lielākos samazinājumus izdevies panākt ražošanā, būvniecībā un enerģētikas nozarē. Arī atkritumu un lauksaimniecības nozarē ir radīts mazāk emisiju, taču tām ir mazāks īpatsvars kopējā apjomā. Vienīgā nozare, kurā palielinās emisijas, ir transporta nozare. Īpaši strauji ir pieaugušas starptautiskā gaisa un jūras transporta radītās emisijas. Iekšzemes transporta radītās emisijas arī joprojām ir augstākas par 1990. gada līmeni, taču kopš 2007. gada tām raksturīga tendence samazināties.
- ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu pārsniedz strauji augošās emisijas pasaulē. Siltumnīcefekta gāzu koncentrācija atmosfērā paaugstinās. Lai gan ir laika nobīde starp emisijām un temperatūras palielināšanos, dati par **globālo vidējo temperatūru** jau liecina par skaidru augšupejošu tendenci. Sasilšana ir nepārtraukti palielinājusies pēdējo četru desmitgažu laikā.

Nav viennozīmīgas tendences, kas liecinātu, ka samazinās pieprasījums pēc energoresursiem

- Pēc gandrīz nepārtraukta kāpuma laikposmā no 1990. līdz 2006. gadam **primāro energoresursu patēriņš** ES 2011. gadā samazinājās līdz 1990. gada līmenim. Tomēr lejupslīdes tendence nebija pastāvīga. Laiks rādīs, vai samazināšanās turpināsies pēc tam, kad ES ekonomikā atkal būs vērojama lielāka izaugsme.

Kopsavilkums

- 2011. gadā ES **importēja vairāk nekā pusi energoresursu**. Kopš pagājušā gadsimta 90. gadu sākuma gandrīz ik gadu pieauga tā kopējo energoresursu vajadzību daļa, kuru sedz imports no trešām valstīm. Kopš 2006. gada tas ir bijis mazliet vairāk nekā 50 %.

Strauja atjaunojamo energoresursu izplatība, īpaši elektroenerģijas nozarē

- Enerģija, kas iegūta, izmantojot biomasu, vēju, sauli un zemes siltumu, tiek izmantota, lai apmierinātu arvien lielāku daļu no galīgā enerģijas pieprasījuma ES. Visas dalībvalstis no 2005. līdz 2011. gadam ir palielinājušas **atjaunojamo energoresursu īpatsvaru**. Vislielākais īpatsvars ir biomasai, savukārt straujākais pieaugums ir bijis vēja un saules enerģijai.
- Atjaunojamie energoresursi visvairāk tiek izmantoti elektroenerģijas nozarē, kurā ar atjaunojamajiem energoresursiem tika saražota viena piektdaļa no bruto elektroenerģijas apjoma 2011. gadā.
- Turpretim 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās **transportam** izmantoto atjaunojamo energoresursu īpatsvars. Taču tas ir saistīts ar statistiskajām korekcijām, jo netiek iekļautas biodeģvielas, kas nav sertificētas kā ilgtspējīgas. Tomēr 2010. gada dati liecina, ka ES nav sasniegusi starpposma mērķi par atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanu transportā.

Galvenās ilgtspējīga transporta tendences

Nav notikusi pilnīga energoresursu patēriņa atsaiste no ekonomikas izaugsmes

- Kopš 2000. gada par 8,3 % ir samazinājies **transporta energoresursu patēriņš uz vienu IKP vienību**. Šī tendence ir nedaudz pastiprinājusies kopš ekonomikas krīzes sākuma, jo pēc 2007. gada šā rādītāja vides komponents — energoresursu izmantošana transportā — ir samazinājies četrus gadus pēc kārtas. Kopumā laikposmā no 2000. līdz 2011. gadam energoresursu izmantošana transportā palielinājās par 6,7 %, savukārt ekonomikas izaugsme bija straujāka (16,5 %).
- Šīs līdzīgās tendences — gan energoresursu patēriņa pieaugums, gan (vēl lielāks) IKP pieaugums — nozīmē, ka no 2000. līdz 2011. gadam ir notikusi transporta energoresursu patēriņa relatīva atsaiste no ekonomikas izaugsmes ES. Pilnīgu atsaisti (proti, transporta energoresursu patēriņš samazinās, savukārt ekonomika aug) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu varēja novērot gan 2010. gadā, gan 2011. gadā. Tomēr nav skaidrs, vai tā ir pastāvīga tendence vai arī tikai ekonomikas krīzes sekas.

Nav būtiski mainījušies transporta veidi un mobilitāte

- Dažādu transporta veidu rezultāti nav ļoti atšķirīgi. **Transporta veidu dalījums pasažieru pārvadājumos** 2011. gadā bija ļoti līdzīgs 2000. gada dalījumam. Kopš 2009. gada nelielas pārmaiņas bija vērojamas **kravas pārvadājumos**, jo dzelzceļš bija atguvis zaudēto daļu uz autotransporta rēķina. Tādējādi transporta veidu dalījums kravu pārvadājumos ir gandrīz 2000. gada līmenī. Tomēr šo nelielo pārmaiņu iemesls varētu būt arī izmantotā metodoloģija.
- Transporta veidu dalījums neliecina par lielām pārmaiņām ES līmenī, tomēr dalībvalstīs ievērojami atšķiras katra transporta veida īpatsvars. Lai gan 2011. gadā gan pasažieru, gan kravas pārvadājumos dominēja autotransports, dažās dalībvalstīs, piemēram, Baltijas valstīs, dzelzceļa īpatsvars kravu pārvadājumos bija vairāk nekā 30 %.

Kopsavilkums

- Nav novērots būtisks atsaistes efekts attiecībā uz kravu apjomu pret IKP. Krīze spēcīgi ietekmēja gan IKP, gan transporta apjomu, turklāt transportu tā skāra vairāk. Kopš 2009. gada rādītāji liecina par pakāpeniskiem uzlabojumiem. Pagaidām nav skaidrs, vai tā varētu būt atsaiste.

Vēl jāsamazina transporta radītā negatīvā ietekme

- Kopš 2000. gada vēl joprojām kopumā nav samazinājušās **transporta radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas**. Lai gan kopš 2007. gada emisijas ir samazinājušās ekonomikas lejupslīdes rezultātā, tas nav spējis kompensēt līdz šim novērotos emisiju kāpumus.
- Kopš 2000. gada turpināja samazināties **ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits**. Tomēr 2010. gadā netika sasniegts mērķis (ne vairāk kā 27 000 ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo). Tāpēc ir jāveic lielāks darbs, lai sasniegtu 2020. gada mērķi (mazāk par 15 500 bojāgājušajiem).

Galvenās dabas resursu tendences

Vai ES zaudē dabas kapitālu jeb resursus?

- No 2000. līdz 2011. gadam saglabājās salīdzinoši nemainīgs **putnu izplatības un apdzīvotības indekss**, taču atšķirīgākas tendences parādās lauku un meža putnu populācijās. Lai gan meža putnu populācija visā šajā laikposmā ir palielinājusies par 9,7 procentpunktiem, lauku putnu indekss ir sarucis par 5,6 procentpunktiem.
- Lauksaimniecības metožu pārmaiņas, intensifikācija un specializācija lielā mērā ir izraisījusi lauku putnu populācijas samazināšanos Eiropas ziemeļos un rietumos. Galvenie faktori ir kaitīgu subsīdiju piešķiršana, motivācijas trūkums, lai saglabātu ekoloģiski vērtīgas lauksaimniecības zemes platības (lauksaimniecības platības, kas veicina lielu sugu un biotopu daudzveidību un/vai no saglabāšanās viedokļa apdraudētās sugas) un palielinātu biomasas izmantošanu enerģijas ražošanā no atjaunojamajiem energoresursiem.
- No 2000. līdz 2010. gadam par 23,1 procentpunktu samazinājās kopējā tādu **zivju nozveja, kuru resursi nesasniedz drošas bioloģiskās robežas**. Tomēr no 2002. līdz 2010. gadam gada vērtības svārstījās vidēji 16,3 % apmērā, kas krietni pārsniedz drošas bioloģiskās robežas. Tādējādi kopējos zivju resursus joprojām apdraud pārzveja Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā.

Arvien mazāka zvejas flote — labāk videi un piekrastes ekonomikai

- No 2007. līdz 2012. gadam **ES zvejas flotes** lielums (izteikts kā dzinēju jauda) samazinājās vidēji par 2,4 % gadā. Tomēr jāpieliek lielākas pūles un nepieciešamas politikas reformas, lai pareizi pielāgotu flotes jaudu, kas nodrošinātu zivju resursu ilgtspējīgāku pārvaldību un labākus ekonomiskos apstākļus profesionālajiem zvejniekiem.

Ūdens ieguve gandrīz ilgtspējīgā līmenī

- Kopējā **ūdens ieguve pēdējo desmit gadu laikā** ir samazinājusies lielākajā daļā Eiropas reģionu, izņemot Eiropas rietumus un dienvidus, kur tā nav mainījusies. Tādas valstis kā Lietuva, Rumānija un Beļģija ir guvušas labus rezultātus ūdens resursu ilgtspējīgākā apsaimniekošanā.

Urbanizācijas un transporta dēļ tiek aizņemts arvien vairāk jaunu zemes platību

- 2012. gadā uz 4,6 % ES sauszemes teritorijas atradās mākslīgi izveidotas teritorijas. Augošais pieprasījums pēc mājokļiem un saimnieciskās darbības vietām pilsētu teritorijās un arvien lielāka satiksmes tīkla paplašināšanās piekrastes teritorijās ir galvenie faktori, kas izraisa pastāvīgu daļēji pārveidoto platību un aramzemes platību samazināšanos ES.

Galvenās globālo partnerattiecību tendences

Sarūk oficiālā attīstības palīdzība un ES nenasniedz mērķus

- No 2004. līdz 2012. gadam ES kopējā **oficiālā attīstības palīdzība (OAP)**, izteikta kā daļa no nacionālā kopienākuma (NKI), palielinājās par 0,05 procentpunktiem, 2012. gadā sasniedzot 0,39 %⁽³⁾.
- Tomēr laikposmā no 2010. līdz 2012. gadam kopējā OAP no ES samazinājās budžeta ierobežojumu dēļ, kuri izrietēja no ekonomikas un finanšu krīzes. Līdzīga tendence vērojama attiecībā uz citiem lielākajiem naudas devējiem.
- ES jau nenasniedza kopējo starpposma mērķi 0,56 % no NKI 2010. gadā atvēlēt OAP. Ja saglabāsies tāda pati situācija kā no 2004. līdz 2012. gadam, ES nenasniegs kopējo ilgtermiņa mērķi 0,7 % no NKI 2015. gadā atvēlēt oficiālajai attīstības palīdzībai.

Jaunattīstības valstu attīstībai paredzētā ES finansējuma īpatsvara kāpums

- No 2000. līdz 2011. gadam ES-15 dalībvalstu **finansējums jaunattīstības valstīm**, ieskaitot gan publiskā, gan privātā finansējuma plūsmas, pieauga vidēji par 4,6 % gadā. Neraugoties uz šo pozitīvo vispārējo tendenci, vērojamas svārstības, kas var radīt nenoteiktību jaunattīstības valstīm, kuras ir īpaši atkarīgas no ārējā finanšu atbalsta.
- Kopš 2000. gada ir palielinājies **OAP īpatsvars vismazāk attīstītajām valstīm un citām valstīm ar zemu ienākumu līmeni**,

un 2011. gadā 52,5 % ES-15 valstu oficiālās attīstības palīdzības ir nonākuši šajās valstīs.

- **Ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI)** ir būtisks attīstības centienu papildinājums. Tomēr no 2000. gada līdz 2011. gadam ES 15 dalībvalstu ĀTI vismazāk attīstītajās valstīs un citās valstīs ar zemu ienākumu līmeni samazinājās vidēji par 3,4 % gadā no kopējiem ĀTI, proti, no 3,2 % 2000. gadā līdz 2,2 % 2011. gadā.

ES importa kāpums no jaunattīstības valstīm

- No 2000. līdz 2012. gadam **imports no jaunattīstības valstīm** ES vidēji palielinājās par 7,8 % gadā; jaunattīstības valstu importa īpatsvars kopējā ES importā palielinājās no 35,2 % 2001. gadā līdz 47,2 % 2012. gadā.
- Svarīgākais faktors, kas noteica šo tendenci, bija imports no Ķīnas. Jaunattīstības valstu importa īpatsvars kopējā ES importā palielinājās no 24 % 2000. gadā līdz 35 % 2012. gadā. Absolūtos skaitļos importa apjoms no Ķīnas 2012. gadā vairāk nekā trīs reizes pārsniedza 2000. gada apjomu.
- Palielinājās arī **imports no vismazāk attīstītajām valstīm**, taču vidējais pieauguma rādītājs bija tikai aptuveni trešdaļa no pieauguma rādītāja, kas bija novērojams importam no visām jaunattīstības valstīm uz Eiropas Savienību. 2012. gadā imports no vismazāk attīstītajām valstīm joprojām veidoja mazāk

Kopsavilkums

nekā 2 % no kopējā ES importa.

CO₂ emisiju atšķirība samazinās, jo palielinās jaunattīstības valstu emisijas

- Lai gan desmit gadu laikā, no 2000. līdz 2011. gadam, samazinājās **CO₂ emisiju** atšķirība **uz vienu iedzīvotāju** starp ES un jaunattīstības valstīm, ES emisijas saglabājās 7,4 tonnu apmērā uz vienu iedzīvotāju; tās ir 2,6 reizes lielākas nekā jaunattīstības valstu emisijas, proti, vidēji 2,9 tonnas uz vienu iedzīvotāju.
- Atšķirība samazinājās galvenokārt tāpēc, ka palielinājās jaunattīstības valstu emisijas un notika finanšu krīze, kuras rezultātā ES samazinājās CO₂ emisijas uz vienu iedzīvotāju.

⁽³⁾ Provizoriskie dati par 2012. gadu.

Galvenās labas pārvaldības tendences

Pozitīvas politikas saskanības un efektivitātes attīstības tendences, taču mazāka sabiedrības uzticēšanās

- Mazāk nekā puse ES pilsoņu **uzticas trim galvenajām ES iestādēm**. Eiropas Parlaments 2012. gadā bija iestāde, kurai uzticējās visvairāk cilvēku (44 % pilsoņu atzina, ka viņi tai uzticoties), kam seko Eiropas Komisija (40 %) un ES Padome (36 %). Kopumā pilsoņi maz uzticas politiskajām iestādēm visos politiskajos līmeņos, jo īpaši politiskajām partijām un iestādēm valstu līmenī (piemēram, tikai 15 % uzticas politiskajām partijām un 27 % — valstu valdībām).
- No 2007. līdz 2012. gadam jaunu **ar vienoto tirgu saistītu pārkāpumu lietu** skaits samazinājās par 38 %. Lielākais kritums bija vērojams kopš 2010. gada. Nodokļu un vides jautājumi bija divas lielākās ar vienoto tirgu saistīto pārkāpumu grupas politikas nozaru dalījumā, kas 2012. gada novembrī veidoja 44 % no visām neizskatītajām pārkāpumu lietām.
- Kopš 2000. gada ir ievērojami samazinājies to **ES vienotā tirgus tiesību aktu apjoms, kuri nav transponēti**, un 2012. gada novembrī tas bija nokritis līdz jaunai zemākajai atzīmei — 0,6 %. Iekšējā tirgus rezultātu apkopojumā par “labāko jebkad sasniegto rezultātu” atzītais rādītājs attiecībā uz vienotā tirgus noteikumu transponēšanu bija par 0,4 procentpunktiem mazāks par mērķi (1 %).

Arvien vairāk pilsoņu tiešsaistē sazinās ar valstu valdībām, taču mazāk piedalās vēlēšanās

- No 2008. līdz 2012. gadam **pilsoņu tiešsaistes saziņa ar publiskajām iestādēm** ES pieauga par 8 procentpunktiem. Pēc neliela krituma 2011. gadā saziņa ar publiskajām iestādēm internetā atkal pieauga, 2012. gadā sasniedzot 44 %. Šajā tendencē daļēji atspoguļojas vispārējs interneta izmantošanas pieaugums visā ES.
- No 2000. līdz 2012. gadam ES valstu parlamentu vēlēšanās **vēlētāju aktivitāte** samazinājās par 1,5 procentpunktiem. Lejupejoša tendence ir vērojama arī saistībā ar piedalīšanos ES parlamenta vēlēšanās.

Nav panākta pāreja no darbaspēka nodokļiem uz enerģijas un uz vides nodokļiem

- No 2000. gada līdz 2011. gadam **darbaspēka un vides nodokļu attiecība** ES palielinājās par 10,1 %. Šajā periodā vides nodokļu īpatsvars kopējos nodokļu un sociālo iemaksu ieņēmumos ir samazinājies salīdzinājumā ar darbaspēka nodokļiem. Šī tendence ir pretrunā ar ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem, kas aicina pāriet no nodokļa uzlikšanas

Kopsavilkums

darbaspēkam uz enerģijas un vides nodokļiem (“zaļāka” jeb vidi atbalstoša nodokļu sistēma).

- Tāpat samazinājās **netiešā energoresursu nodokļa likme** ES. Tomēr no 2000. līdz 2011. gadam tā saruka mazāk, proti, tikai par 1,6 %. Netiešās energoresursu nodokļa likmes kritums liecina par to, ka samazinās faktiskais energoresursu nodokļa slogs attiecībā pret potenciālo nodokļa bāzi.

Globālās ekonomikas un finanšu krīzes ietekme uz galvenajām tendencēm

Ziņojumā atspoguļotie rādītāji liecina, ka situācija nav viendabīga. Turklāt ekonomikas krīzes radīto traucējumu dēļ ir grūti izdarīt visaptverošus secinājumus par to, vai ES ir progresējusi virzībā uz ilgtspējīgu attīstību.

Globālās ekonomikas un finanšu krīzes ietekmē, kas sākās 2007. gada beigās, 2008. gada laikā ES iezīmējās recesija. 2013. gada beigās, kad šis ziņojums tika pabeigts, ES ekonomikā joprojām bija raksturīgs neliels pieaugums. Krīzes ietekme ir bijusi būtiska un skar ne tikai ekonomiku, bet ietekmē daudzas ekonomikas, sociālās un vides attīstības tendences, kas analizētas šajā publikācijā. Šajā iedaļā sniegts īss kopsavilkums par skartajām jomām laikposmā, kas sākās 2007. gadā, un, ja iespējams, paplašināts līdz 2011./2012. gadam. Lai gan patlaban vēl nav skaidrs, tomēr dažām sekām, piemēram, zemākam ieguldījumu līmenim, varētu būt ilgtermiņa un noturīga turpmākā ietekme, kura kļūs pamanāma tikai vēlākos ziņojumos.

Likviditātes problēmas banku nozarē, kuras sākās 2007. gadā, izraisīja kreditēšanas ierobežojumus un aktīvu cenu kritumu, pazeminot patērētāju pieprasījumu un palielinot “mājsaimniecību ietaupījumus”, samazinot uzņēmumu un mājsaimniecību “ieguldījumus”, mazinot starptautisko tirdzniecību (atspoguļojas rādītājā “imports no jaunattīstības valstīm”) un samazinot “reālo IKP uz vienu iedzīvotāju”. “Valsts parāda” līmenis krasī palielinājās. “Nodarbinātība” samazinājās, īpaši jauniešu vidū, turklāt vīriešus tas skāra vairāk nekā sievietes (“sieviešu nodarbinātība”). “Vecāka gadagājuma iedzīvotāju nodarbinātības līmeņa” kāpuma tendence vājinājās. Darbavietu uzkrāšanās un darba laika pārmaiņu dēļ “darba ražīgums” samazinājās.

No otras puses, palielinājās “izdevumi pētniecībai un izstrādei”, jo vairākas valstis ievērojami palielināja izdevumus, lai atbalstītu ekonomikas atlabšanu un ilgtermiņa izaugsmi. Reaģējot uz pieprasījuma mazināšanos, samazinājās arī rūpnieciskā ražošana. Tas izpaužas, piemēram, radītājā “bīstamu ķīmisku vielu ražošana”.

“Bezdarba” un “ilgtermiņa bezdarba” kāpumam bija sociāla ietekme. Lai gan kopumā “nabadzības risks” samazinājās, tas palielinājās 25 līdz 49 gadu vecu cilvēku grupā, kā arī nedaudz — 18 līdz 24 gadu vecu cilvēku grupā. Palielinājās “nabadzības intensitāte”, tāpat kā “pašnāvību skaits”, īpaši vīriešu un pusmūža cilvēku grupā. Iespējams, kā reakcija uz grūtībām, meklējot darbu ES, samazinājās “kopējais neto migrācijas rādītājs”. Saistībā ar cīņu pret nabadzību pasaulē samazinājās “finansējums jaunattīstības valstīm”, jo drīzāk samazinājās plūsmas no privātajiem līdzekļu devējiem nevis no oficiāliem avotiem vai NVO.

Energoresursu pieprasījums (“energoresursu gala patēriņš”) samazinājās līdz ar IKP. Šāda mazāka patēriņa rezultātā stabilizējās ES “energoatkarība”, mainot ilgtermiņa tendenci uz arvien lielāku atkarību. “Siltumnīcefekta gāzu emisijas” un piesārņotāju “emisijas gaisā”, kas jau samazinājās, kritās vēl vairāk.

Kopsavilkums

Kravu pārvadājumu apjoms samazinājās straujāk nekā IKP (atspoguļojas rādītājā “kravu pārvadājumi attiecībā pret IKP”). Tomēr, iespējams, mazāka pasažieru pārvadājumu apjoma krituma dēļ transporta energoresursu patēriņš samazinājās mazāk nekā IKP (“energoresursu patēriņš transporta nozarē attiecībā pret IKP”). Samazinājās “transporta radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas”, savukārt “transporta radītās slāpekļa oksīdu (NOx) emisijas” un “transporta radītās daļiņu emisijas” samazinājās straujāk nekā iepriekšējos gados. Iespējams, tāpēc, ka bija raksturīgs mazāks satiksmes apjoms, samazinājās arī “ceļu satiksmes nelaimes gadījumos bojā gājušo skaits”.

Sabiedrības reakcija uz krīzi un rīcību saistībā ar to atspoguļojās rādītājā “pilsoņu uzticēšanās ES iestādēm” un “vēlētāju aktivitāte valstu vēlēšanās”.

Iepriekš izklāstīto apstākļu dēļ kopumā ir grūti novērtēt, vai dažos pēdējos gados ES ir panākts reāls progress ceļā uz ilgtspējīgu attīstību. Tomēr, paturot prātā, ka gandrīz puse no ES IAR pamatrādītājiem mainās mēreni vai nepārprotami nelabvēlīgā virzienā, šķiet, ka ir jāpieliek lielākas pūles, lai Eiropas Savienībā panāktu ilgtspējīgu attīstību.